

Позбавлення батьківських прав

Недобросовісне виконання батьківських обов'язків, жорстоке ставлення до дитини, насильство та інші неправомірні дії можуть послугувати причиною для позбавлення батьківських прав.

У рамках правопросвітницького проекту Міністерства юстиції України «Я МАЮ ПРАВО!» відділи ДРАЦС столиці консультують щодо загальних позбавлення батьківських прав.

Згідно частин першої та п'ятої статті 150 СК України, батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток. Передача дитини на виховання іншим особам не звільняє їх від обов'язку батьківського піклування щодо неї.

Відповідно до статей 3, 155 СК України, дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли з ними не проживає.

Здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності. Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини.

Відмова батьків від дитини є неправозгідною, суперечить моральним засадам суспільства.

Вичерпний перелік підстав для позбавлення батьківських прав розширеному тлумаченню не підлягає

Статтею 164 СК України передбачений вичерпний перелік підстав для позбавлення батьківських прав.

Батько або мати можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо він, вона:

1) не забрали дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування;

2) ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини;

3) жорстоко поводяться з дитиною;

4) є хронічними алкоголіками або наркоманами;

5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;

б) засуджені за вчинення умисного злочину щодо дитини.

Відповідно до статті 165 СК України, право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав мають, зокрема, один із батьків, опікун, піклувальник, особа, в сім'ї якої проживає дитина.

Ставлення батьків до дітей – визначальне для з'ясування судом

Пунктами 15, 16 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 березня 2007 року №3 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» судам роз'яснено, що позбавлення батьківських прав (тобто прав на виховання дитини, захист її інтересів, на відібрання дитини в інших осіб, які незаконно їх утримують, та інше), що надані батькам до досягнення дитиною повноліття і ґрунтуються на факті спорідненості з нею, є крайнім заходом впливу на осіб, які не виконують батьківських обов'язків, а тому питання про його застосування слід вирішувати лише після повного, всебічного, об'єктивного з'ясування обставин справи, зокрема, ставлення батьків до дітей.

Ухилення батьків від виконання своїх обов'язків: прояви

Ухилення батьків від виконання своїх обов'язків - найскладніша в плані доказування підстава для позбавлення батьківських прав.

Ухилення має місце тоді, коли батьки (один з них) не піклуються про фізичний і духовний розвиток дитини, її навчання, підготовку до самостійного життя, зокрема: не забезпечують необхідного харчування, медичного догляду, лікування дитини, що негативно впливає на її фізичний розвиток як складову виховання; не спілкуються з дитиною в обсязі, необхідному для її нормального самоусвідомлення, не надають дитині доступу до культурних та інших духовних цінностей; не сприяють засвоєнню нею загальнонавчаних норм моралі; не виявляють інтересу до її внутрішнього світу; не створюють умов для отримання нею освіти.

Зазначені фактори, як кожен окремо, так і в сукупності, можна розцінювати як ухилення від виховання дитини лише за умови винної поведінки батьків, свідомого нехтування своїми обов'язками.

Позбавлення батьківських прав - винятковий захід, який може бути застосовано лише судом

Позбавлення батьківських прав є виключною мірою, яка тягне за собою серйозні правові наслідки, як для батька (матері), так і для дитини (стаття 166 СК України), зокрема, батько (мати), позбавлений батьківських прав:

1) втрачає особисті немайнові права щодо дитини та звільняється від обов'язків щодо її виховання;

2) перестає бути законним представником дитини;

3) втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;

4) не може бути усиновлювачем, опікуном та піклувальником;

5) не може одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вона могла б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, право на спадкування);

6) втрачає інші права, засновані на спорідненості з дитиною;

7) не звільняється від обов'язку щодо утримання дитини.

Таким чином, позбавлення батьківських прав, що надані батькам до досягнення дитиною повноліття і ґрунтуються на факті спорідненості з нею, є винятковим заходом впливу на осіб, які не виконують батьківських обов'язків і допускається лише тоді, коли змінити поведінку батьків в кращу сторону неможливо, і лише за наявності в діях батьків (одного з них) вини.

Начальник Дніпровського
районного у місті Києві
відділ державної реєстрації
актів цивільного стану
Головного територіального
управління юстиції у місті Києві відділу

Воротнікова О.О.